

2012RGW11 BIJLAGE 2 COMMENTAARNOTA WEIDEVOGELVISIE

Het concept van de weidevogelvisie is in december 2011 aan alle betrokken organisaties toegezonden en hen is de mogelijkheid geboden om hierop te reageren. De binnengekomen opmerkingen zijn in deze notitie samengevat en voorzien van een provinciale reactie. De reacties zijn puntsgewijs in deze nota opgenomen. Ook is aangegeven of de reacties leiden tot een wijziging van de visie.

De volgende organisaties hebben gereageerd:

- Een gezamenlijke reactie van de Utrechtse Agrarische Natuurverenigingen, LTO Noord en Landschap Erfgoed Utrecht, verenigd in het Samenwerkingsverband agrarisch en particulier natuurbeheer Provincie Utrecht (verkort als SAPN-PU);
- Vogelbescherming Nederland;
- ANV Ark & Eemlandlandschap;
- ANV De Utrechtse Venen;
- ANV Lange Ruige Weide;
- Natuurmonumenten.

DOELSTELLING WEIDEVOGELBELEID EN BEGRENZING VAN DE WEIDEVOGELKERNGEBIEDEN

“Wij zijn teleurgesteld dat ons gebied buiten de begrenzing van de kerngebieden valt en vragen of het plan ruimer opgezet kan worden (ANV Lange Ruige Weide)”.

Ondanks de inzet van veel geld en menskracht zijn de weidevogels de afgelopen 20 jaar – zowel in Utrecht als in de rest van Nederland – sterk achteruit gegaan. Daarnaast is er in de toekomst vermoedelijk (veel) minder geld voor weidevogelbeheer beschikbaar.

Uitgangspunt van de weidevogelvisie is duurzaam behoud van de Utrechtse weidevogelsoorten. De huidige populatie van sommige soorten kan weliswaar enigszins afnemen, maar de voortdurende achteruitgang wordt stopgezet en het behoud wordt gegarandeerd.

Daarom wil de provincie de beperktere middelen effectiever en efficiënter inzetten in zogenaamde weidevogelkerngebieden. Dit zijn gebieden waar de dichtheid aan weidevogels (nu) hoog is. Dit kunnen zowel reservaten zijn als graslanden met een zogenaamd mozaïekbeheer in het agrarische gebied.

De aangewezen weidevogelkerngebieden betreffen de beste Utrechtse weidevogelgebieden waar nu 75% van de Utrechtse weidevogels broedt en duurzaam behouden kunnen worden.

Deze keuze impliceert dat de inzet van financiële middelen minder effectief is in gebieden die hier buiten liggen met een lagere dichtheid aan weidevogels. De gronden van de leden van ANV Lange Ruige Weide in de provincie Utrecht behoren hiertoe.

Vogelbescherming vindt de wijze waarop de doelstelling “de huidige populatie van sommige prioritaire weidevogels kan afnemen, maar de voortdurende achteruitgang wordt stopgezet” met elkaar in tegenspraak (Vogelbescherming).

De formulering van de doelstelling wordt aangepast in: “Doel is duurzaam behoud van de prioritaire weidevogels. Hiervoor wijzen we weidevogelkerngebieden aan, waarin op dit moment 75% van de Utrechtse weidevogels broeden. Het aantal weidevogels kan dus iets afnemen, maar duurzaam behoud wordt mogelijk geacht”.

Vogelbescherming vindt de ambitie die uit de visie spreekt te laag. Deze zou juist gericht moeten zijn op in ieder geval stabilisatie, met op termijn - via goed beheer, juiste inrichtingsmaatregelen en bescherming van de weidevogelleefgebieden - een inzet op groei (Vogelbescherming).

Wij blijven bij ons standpunt dat het duurzaam behoud van 75% van de huidige populatie goed mogelijk is in de aangewezen gebieden en het maximaal haalbare is, mede gelet op de beschikbare financiële middelen.

Bovendien is het duurzaam behoud elders moeizaam te realiseren in verband met het intensief gebruik van het agrarisch grasland of andere doelen voor behoud van de Utrechtse natuur.

“Wij ervaren de concept weidevogelvisie als een breuk in het beleid. Wij vinden dat uw weidevogelvisie veel minder ruimte biedt aan gebiedseigen oplossingen. Daarvoor in de plaats komen weidevogel-kerngebieden met een sterk ecologische benadering. Wij zijn het daar fundamenteel mee oneens en maken ons grote zorgen dat dit ten koste gaat van betrokkenheid en inzet van velen (SAPN-PU)”.

De weidevogelvisie is geen trendbreuk. Nog steeds is de gebiedsgerichte aanpak de basis, met een centrale rol voor de gebiedscoördinator, die de beheerplannen opstelt. De belangrijkste aanpassing in de visie is een kleinere begrenzing van gebieden voor weidevogelbeheer. De opzet van dit beleid, met een kleinere begrenzing, is juist een voortzetting van de opgebouwde kennis die dankzij succesvolle projecten met de agrarische natuurverenigingen is opgedaan, zoals bijvoorbeeld het project ‘Mozaiek op Maat’. Deze projecten hebben aangetoond dat succesvol weidevogelbeheer plaats moet vinden in gebieden met een hogere dichtheid aan weidevogels waar de verschillende noodzakelijke beheervormen goed zijn vastgelegd en geborgd. Door de sterkere combinatie van ‘Natuur’ en ‘Landbouw’ in het agrarisch gebied is juist de expertise van de ANV van essentieel belang.

“Een ruime begrenzing biedt onze vereniging mogelijkheden voor flexibiliteit in beheer en kansen om in te kunnen spelen op ontwikkelingen in de weidevogelpopulaties (ANV De Utrechtse Venen)”.

Uiteraard geeft een ruimere begrenzing de mogelijkheid om flexibeler in te spelen op mogelijkheden. Echter, een ruimere begrenzing past niet binnen de financiële kaders. In de nu gekozen begrenzing is duurzaam behoud zo efficiënt mogelijk te realiseren. In de visie gaan we ervan uit dat vanaf 2016 het door de overheid gefinancierde weidevogelbeheer alleen binnen de begrenzing van de weidevogelkerngebieden mogelijk is en niet meer daarbuiten. Wij maken met de gebiedscoördinatoren jaarlijks afspraken over het collectieve weidevogelbeheer (onder andere over het oppervlak) en het huidige flexibele beheer helpt ons daarin om te sturen ten behoeve van de weidevogels.

“Wij willen u met nadruk vragen om de agrarische natuurverenigingen de ruimte te geven om de regie in de gebieden te blijven voeren (SAPN-PU)”.

Het collectief beheerplan dat opgesteld wordt door de coördinator van de ANV blijft de basis voor het agrarisch natuurbeheer. In het Natuurbeheerplan zijn de randvoorwaarden voor het weidevogelbeheer al vastgesteld en wordt door deze visie niet veranderd.

“We missen in de weidevogelvisie nog een belangrijk kerngebied namelijk het gebied Rietveld — Zegveld-Oost ‘ (ANV De Utrechtse Venen)” en “als A & E maken we ernstig bezwaar tegen het nu geformuleerde kerngebied en de afwijking op de huidige begrenzing in het natuurbeheerplan. Vooral het niet begrenzen van de Zuidpolder te Veld in Eemnes en de Haar in Bunschoten achten wij niet gewenst (ANV Ark & Eemlandlandschap)”. Ook Natuurmonumenten geeft aan graag mee te willen praten over de begrenzing van weidevogelkerngebieden, vooral in en nabij de Botshol en in Eemland vindt ze de begrenzing te krap (Natuurmonumenten).

De methode hoe we tot de huidige begrenzing van de weidevogelkerngebieden zijn gekomen, staan beschreven op pagina 67 van het achtergronddocument. Volgens onze huidige gegevens, vallen de genoemde gebieden net buiten de criteria van de weidevogelkerngebieden. We starten nu met de aangewezen kerngebieden.

Het kan zijn dat nieuwe lokale inzichten over de verspreiding van weidevogels aanleiding geeft om de begrenzing van de kerngebieden aan te passen. Dit kan periodiek plaatsvinden bij de herziening van

het Natuurbeheerplan. Wij zijn bereid deze mogelijkheid ook te bieden voor de vaststelling van de nieuwe beheerpakketten. Daarnaast willen we de begrenzing periodiek evalueren.

“In de visie wordt uitgegaan van kerngebieden die worden aangewezen op basis van (een hoge dichtheid aan) aanwezige weidevogels. Hoe handelt de provincie Utrecht op het moment dat in een kerngebied te weinig animo is voor weidevogelbeheer (Vogelbescherming)?”.

In de nu aangewezen gebieden is de dichtheid aan weidevogels hoog, wat doorgaans ook gerealiseerd is dankzij een hoog animo voor het weidevogelbeheer. We gaan er vanuit dat dit zo blijft. Bij een periodieke evaluatie wordt gezien of de begrenzing van de gebieden moet worden aangepast.

“Wij zijn uiterst teleurgesteld in het vaststellen van de begrenzing van de kerngebieden voor Eemland zonder dat wij daar over zijn geraadpleegd (ANV Ark & Eemlandlandschap)”.

Voor de totstandkoming van deze visie zijn alle ANV's geïnterviewd. Begin 2011 heeft er een breed overleg met experts en ANV's plaats gevonden, in juni 2011 heeft er een afstemmingsoverleg met het Utrechts weidevogelverband plaats gevonden. We zijn van mening dat de ANV's voldoende zijn geraadpleegd. Overigens vindt de vaststelling van de begrenzing niet plaats in deze weidevogelvisie, maar in het Natuurbeheerplan. Bij de vaststelling van het Natuurbeheerplan worden mogelijkheden geboden aan de ANV's om via vooroverleg en zienswijzen hun mening kenbaar te maken.

“Wij missen in de begrenzing enige visie over een optimaal beheer voor weidevogels in het gehele Eemland. De afweging die dan leidt tot een gewenste begrenzing kunnen we dan begrijpen. A & E vraagt de provincie de begrenzing te heroverwegen en met ons te zoeken naar een gewenst streefbeeld voor weidevogels en landbouw in Eemland. De huidige invulling is niet uit te leggen aan onze leden (ANV Ark & Eemlandlandschap)”.

De reden voor de begrenzing van de kerngebieden is duidelijk uitgelegd in de visie en is gebaseerd op de verspreiding van 75% van de Utrechtse weidevogels in de gebieden met de hoogste dichtheid. Ook het beheer en het ruimtelijk beleid wordt uitgebreid toegelicht in de weidevogelvisie (zie hoofdstuk 4). Inderdaad is een consequentie van dit beleid dat in Eemland de weidevogelgebieden in twee delen worden verdeeld.

“Het agrarisch natuurbeheer moet betaald gaan worden uit de generieke peiler van het GLB. Daarmee is het de vraag of de gestelde doelstelling wordt gehaald (Natuurmonumenten)”.

Het is nog niet geheel duidelijk hoe het agrarisch natuurbeheer er in de toekomst uit gaat zien. In het Onderhandelingsakkoord decentralisatie Natuur hebben rijk en provincies afgesproken dat het rijk (met inachtneming van de collectieve aanpak) verantwoordelijk wordt voor het agrarisch natuurbeheer buiten de EHS, en dat beheer hier via het GLB bekostigd gaat worden. De consequentie hiervan is naar verwachting dat er voor het agrarisch natuurbeheer minder middelen beschikbaar worden gesteld. Wij zullen deze weidevogelvisie kenbaar maken aan het Ministerie van EL&I.

PAKKETTEN, CRITERIA KERNGEBIEDEN EN AANVULLENDE BESCHERMING

“In tegenstelling tot de opsomming van de belangrijke criteria die op dezelfde pagina voor de reservaten werden vermeld, worden er bij agrarische gebieden weinig inhoudelijke criteria vermeld. Dit terwijl in het bijbehorende advies wel degelijk belangrijke criteria worden vermeld (Vogelbescherming)”.

De criteria waar weidevogelgrasland aan moet voldoen voor agrarisch natuurbeheer zijn uitgebreid beschreven in het Natuurbeheerplan (zie NBP, pagina 25). Dit betreft vastgesteld beleid.

“Het is onvoldoende uitgewerkt waar de gebieden in de weidevogelkerngebieden aan moeten voldoen (Natuurmonumenten)”.

In de weidevogelvisie wordt uitgebreid ingegaan op de inrichting van reservaten in § 4.3. De criteria inrichting van grasland voor agrarisch natuurbeheer (weidevogelpakketten) is uitgewerkt in het Natuurbeheerplan.

“Wij missen in Hoofdstuk 5 van de visie aandacht voor het verwezenlijken van één van de belangrijkste sturende factoren in het weidevogelbeheer, namelijk hoge(re) waterpeilen. In het Adviesdocument wordt dit o.a. op pag. 45 en 67 nadrukkelijk benoemd (Vogelbescherming)” en “het peilbeheer is essentieel (Natuurmonumenten)”. “Daarnaast willen wij nogmaals pleiten voor het haast maken met het ontwikkelen en implementeren van pakketten die het opzetten van het waterpeil mogelijk maken, al dan niet via regionaal maatwerk of in samenwerking met andere provincies (in IPO-verband). VBN is bereid hier ondersteuning bij te bieden (Vogelbescherming)”.
We erkennen dat hoge waterpeilen belangrijk zijn voor het weidevogelbeheer. Wij hebben niet de intentie om specifiek voor de weidevogels hoge waterpeilen in de landbouwgebieden dwingend op te leggen. De komende jaren moet blijken of met de inzet van een ander instrumentarium als groenblauwe diensten en agrarisch natuurbeheer op vrijwillige basis maatregelen met waterpeilen kunnen worden genomen.

“In de visie komen wij welgeteld twee keer het woord ‘kruidenrijk’ tegen en dan alleen onder het kopje ‘reservaten’ (pag. 15). Dit bevreemd ons aangezien onderzoek aantoonde dat b.v. grutto's qua aanwezigheid sterk positief selecteren op percelen die structuur- en kruidenrijk zijn (Vogelbescherming)”.

De aanwezigheid van (kruidenrijk) kuikenland voor agrarisch natuurbeheer wordt in het Natuurbeheerplan uitgewerkt en is onderdeel van het collectief beheerplan. Wij zijn het met Vogelbescherming eens dat de kruidenrijkdom van het grasland belangrijk is voor weidevogels. In het Natuurbeheerplan wordt de terminologie van de SNL-methodiek gevolgd, waaronder het pakket A01.01.05 ‘kruidenrijk weidevogelgrasland’.

De sterk geformuleerde waterpeilvoorwaarden zijn voor de landbouw integraal niet inpasbaar. Het waterpeil hoog houden in mei is funest voor broedende weidevogels (ANV Ark & Eemlandlandschap).

De beschrijving van waterpeilen geldt voorgebieden met hoofdfunctie ‘Natuur’ (reservaten, en dus voor TBO's en particulier natuurbeheer) en niet voorgebieden met hoofdfunctie ‘Landbouw’ (agrarisch natuurbeheer). Voor agrarisch natuurbeheer gelden geheel andere voorwaarden die zijn uitgewerkt in het Natuurbeheerplan.

Natuurmonumenten geeft aan dat in hun reservaten met een weidevogelstelling in de inundatieperiode slechts 20-30% plasdras ligt in de vestigingsperiode en vanaf april afneemt om nestgelegenheid te bieden tot enkele percelen plasdras in combinatie met natte oevers en greppels in mei (Natuurmonumenten).

We passen de omschrijving van reservatsbeheer in de visie hierop aan.

De SNL-index voorziet in het pakket ‘kruidenrijk weidevogelgrasland’. Dit pakket wordt in de provincie Utrecht echter niet (voor een bepaald %) verplicht gesteld in het collectief beheerplan. Vogelbescherming Nederland pleit ervoor om in de collectieve beheerplannen kruidenrijk weidevogelgrasland voor een nader te bepalen % verplicht te stellen (Vogelbescherming).

In het collectief beheerplan geldt de minimale eis van 1,4 ha kuikenland per gruttopaar. Coördinatoren hebben de mogelijkheid om dit op verschillende manieren te realiseren, waarvan ‘kruidenrijk weidevogelgrasland’ er één is. Dankzij deze eis is ons inziens voldoende kuikenland gewaarborgd en we willen op dit moment geen aanpassingen aanbrengen in de eisen ten aanzien van het mozaiekbeheer.

Vogelbescherming acht kritische toetsing en sturing noodzakelijk en dringt er verder op aan dat de provincie toeziet op goede, ecologisch verantwoorde inzet van de weidevogelpakketten. Dit betekent dat de pakketten naar hun aard moeten worden uitgevoerd. Voorbeeld hierbij is dat bij weidevogelpakketten met een rustperiode de bemesting door de deelnemende agrariër zodanig moet worden uitgevoerd dat het gewas ook de benodigde waarde voor kuikens (voedsel en dekking) oplevert op het moment dat dit voor hun opgroeien hard nodig is (Vogelbescherming). De collectieve beheerplannen worden opgesteld door de gebiedscoördinatoren van de ANV's. De provincie heeft de eisen waar dit plan aan moet voldoen – voldoende rust, voldoende kuikenland - vastgesteld. We hebben alle vertrouwen in onze coördinatoren en de kwaliteit van onze eisen.

Van belang is in ieder geval dat de oorspronkelijke oppervlakten van de contracten in de Toolkit van 2010/2011 dienen te worden gerespecteerd voor 6 jaar, zoals afgesproken (ANV De Utrechtse Venen).

De afspraken in de lopende contracten voor SNL komt de provincie na.

“Het is van belang een criterium toe te voegen dat er sprake is van netto reproductie (Natuurmonumenten)”.

Voor reservaten die voldoen aan de genoemde eisen in de visie, gaan we ervan uit dat de reproductie is gegarandeerd en worden geen nadere eisen geformuleerd. De netto reproductie voor agrarisch natuurbeheer staat op pp 16 van de weidevogelvisie: 1 jong per jaar.

Bij ruimtelijke bescherming ontbreekt het tegengaan van maasteelt en intensieve recreatie (Natuurmonumenten), Vogelbescherming vindt daadwerkelijke, bindende ruimtelijke bescherming van weidevogelkerngebieden van cruciaal belang en verzoekt om het ruimtelijk beleid bindend in te zetten en hiermee niet te wachten (Vogelbescherming). Natuurmonumenten vindt het noodzakelijk om een bufferzone om de kerngebieden aan te leggen (Natuurmonumenten). In de Voorontwerp van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie hebben wij er voor gekozen om zo min mogelijk dwingend op te leggen. Wel wordt vanuit het landschapsbeleid voorkomen dat de kernmerkende openheid van de veenweidegebieden wordt aangetast. Daarnaast zijn gebieden binnen de provincie aangewezen waar met het oog op de bodemdaling het scheuren van grasland niet is toegestaan.

OVERIGE

Wij missen een financiële onderbouwing van uw visie. Wij verzoeken u inzichtelijk te maken hoe uw ambities in balans zijn met de beschikbare budgetten (SAPN-PU).

De kosten van het huidige beleid zijn uitgewerkt in § 3.3. De beschikbare middelen voor het reservaatbeheer zullen in de toekomst minder zijn vanwege de rijksbezuiniging op het natuurbeheer. Over de beschikbaarheid van middelen voor het agrarisch natuurbeheer bestaat nog onzekerheid, omdat dit mede afhankelijk is van de Europese besluitvorming m.b.v. de GLB.

“In het aangehaalde advies van het Weidevogelverbond wordt overigens niet beweerd dat maatregelen en middelen voor behoud van de vier soorten al afdoende zijn (Vogelbescherming)”. *Inderdaad heeft het weidevogelverbond dit nooit beweerd en de tekst zal worden aangepast. Wel is duurzaam behoud van deze vier algemene soorten min of meer gegarandeerd en blijft buiten deze visie.*

“Er wordt gesproken over een regionaal maatwerkpakket voor 'weidevogelbeheer met hoge dichtheden'. Dit pakket is ons onbekend en we zouden graag willen weten of dit pakket is getoetst op de ecologische (positieve) effectiviteit voor de broedvogels in het gebied waar een dergelijk pakket ingezet zou gaan worden (Vogelbescherming)”.

Financiering van regionaal maatwerkpakketten vindt plaats door de provincie. Het pakket is door de provincie ingediend en inmiddels goedgekeurd door de Taakgroep Index van het IPO. Het pakket weidevogels met hoge dichtheden is in de jaren 2010 en 2011 toegepast in het gebied Maatpolder bij Eemnes en daarbij is een bijzonder hoge dichtheid aan weidevogels (meer dan 100 broedparen per 100 hectare) gebleken bij een pakket dat ook praktisch inpasbaar is in deze specifieke regionale agrarische omgeving. De effectiviteit is getoetst aan de hand van een uitzonderlijk hoog uitkomstpercentage (80%) van de nesten en een hoog bruto territoriaal succes (= BTS) en bedraagt 65%. Deze hoge dichtheid aan weidevogels komt alleen voor in de bepaalde delen van de Maatpolder in Eemland en mogelijk nabij Demmerik in De Utrechtse Venen.

Met passende instrumenten en beloning is veel mogelijk om tegemoet te komen aan een hoge kwaliteit van het weidevogelbeheer. In de visie is niets terug te vinden over deze voor Eemland onontbeerlijke schakel (ANV Ark & Eemlandlandschap).

Voor onder andere de Maatpolder in Eemland is een regionaal maatwerkpakket 'weidevogelbeheer met hoge dichtheden' gemaakt; dit staat op pagina 19. Verder geldt voor Eemland hetzelfde beleid als voor de rest van Utrecht.

Rust (via FFW, opstellen en nakomen van gedragscodes, specifiek in het broedseizoen): in beginsel moet er in de kerngebieden geen sprake zijn van verstoring van de weidevogels en hun nesten. Voor agrarisch gebruik moet een gedragscode worden opgesteld voor gebiedsbeheer. Deze gedragscode kan aansluiten bij reeds bestaande gedragscodes voor onder andere bosbouw en waterbeheer (Vogelbescherming)".

De vergunningverlener voor dit aspect van de Flora- en faunawet is het ministerie van EL&I (en niet de provincie). Het is inderdaad wenselijk dat de agrarische beroepsgroep een gedragscode opstelt en ter goedkeuring voorlegt aan het Ministerie.

"Op bladzijde 5 (onderaan) van de visie wordt aangegeven dat in de periode 2012 tot en met 2015 het beleid zal voorsorteren op het kerngebiedenbeleid. Kunt u aangeven wat dit precies inhoudt? (ANV De Utrechtse Venen)".

In § 5.2 wordt het weidevogelbeleid in de overgangperiode verder uitgewerkt. Via de jaarlijkse actualisering van de collectieve beheerplannen wordt in de periode tot 2015 al in de richting van het kerngebiedenbeleid gestuurd. Tot 2012 lag de prioriteit bij gebiedscoördinatoren bij het introduceren van het weidevogelbeleid. Om deze reden wordt in diverse beheerplannen nog niet aan alle criteria voldaan. Vanaf 2012 worden door de provincie alleen die beheerplannen goedgekeurd die aan alle eisen voldoen. Daarbij vragen we de coördinatoren om in het bijzonder in de voorgenomen kerngebieden het mozaïek te optimaliseren.

"Vogelbescherming Nederland pleit, evenals in het Adviesdocument wordt gesteld (pag 67), voor een jaarlijkse vlakdekkende telling van de aanwezige broedparen (Vogelbescherming)" ook ANV De Utrechtse Venen is van mening dat een goede telling in 2015 noodzakelijk is (ANV De Utrechtse Venen) en "het is van belang een goed systeem van monitoring op te stellen (Natuurmonumenten)".

De provincie erkent dat een goed inzicht in het voorkomen van weidevogels wenselijk is. Echter, (vlakdekkende) tellingen van weidevogels zijn erg duur. In het kader van de SNL wordt op dit moment bekeken wat de meest efficiënte en effectieve methode is om het voorkomen van deze vogels te volgen. Hierom zijn we nog in beraad op welke wijze we een telling willen uitvoeren, waarbij we aansluiten bij de dan binnen IPO-verband gemaakte afspraken.